

Monumentnummer*: 516358

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 05 maart 2001
Kadaster deel/nr 82758/86

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Mantgum Leeuwarden Fryslân

Locatiennaam Locatieomschrijving
Mantgum

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Jorwerd G 909

Omschrijving**

Inleiding

Het WOONHUIS van het rentenierstype aan de Seerp van Galemawei 8 ligt binnen de begrenzing van het beschermd dorpsgezicht van het terpdorp Mantgum, ten noorden van de doorgaande weg. De Galemawei vormt het westelijke deel van de genoemde weg, die van oudsher centraal door het terpdorp loopt. Ten oosten van de Galemawei, na de Frijbuorren, buigt de doorgaande weg -die vanaf hier "It bosk" heet- in zuidelijke richting. De woning ligt teruggerooid ten opzichte van de weg, op een lijn met nr. 2, 4 en 6, en is gebouwd aan de noordkant van een vrij grote, driehoekige kavel. Deze wordt aan de oostzijde door de kavel van nr. 6, aan de noordwestzijde door een sloot en aan de zuidzijde door de Galamawei begrensd. De woning is in 1877 gebouwd in Eclectische stijl. De gevelsteen in de oostelijke zijgevel vermeldt: "Dit huis is gesticht door Andle Dirks Palsma en Albertje Sijbrens Schuurmans, Echtelieden te Mantgum, in het jaar 1877. Gebouwd door J.K. Boorsma, Timm. te Mantgum en K. R. Sijbrandij, Timm. te Weidum". De woning is gebouwd in de tijd dat Mantgum hoofdplaats was van de toenmalige gemeente Barradeel, die vervolgens in 1984 op is gegaan in de nieuw gevormde gemeente Littenseradiel. In diezelfde tijd zijn aan de Galemawei meer statige huizen op ruime kavels gebouwd, in opdracht van rijke burgers en rentenierende boeren. Visueel, typologisch en stilistisch horen deze bouwwerken (nr. 11, 13, 15, 2, 4, 6 en 8) bij elkaar en vormen een duidelijke eenheid. Ook aan de Master Janssenstrjitte en Frijbuorren zijn in die tijd nieuwe bouwwerken ontstaan zoals b.v. respectievelijk nr. 2 en 1. Ook deze zijn in eclectische stijl gebouwd en horen, zowel visueel, structureel als stilistisch bij de genoemde woningen aan de van Galemawei. Hoewel de genoemde woningen zowel wat exterieur als wat interieur betreft op onderdelen niet

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

meer geheel gaaf zijn, zijn de voorgevels en een aantal zij- en achtergevels in grote mate nog origineel. Visueel en structureel zijn de woningen - samen met het straatprofiel, de bomen en de hekken - bepalend voor het aanzicht van Mantgum. Zij benadrukken de grote cultuurhistorische waarde van zowel dit deel van het beschermde gezicht van Mantgum als van het gehele dorp.

Verdere verstoringen aan deze woningen zouden het aanzicht van de straat en dus van het beschermd gezicht ingrijpend aantasten. Dit gegeven en de grote cultuurhistorische waarde van de dorpsstructuur in samenhang met de historisch waardevolle bebouwing rechtvaardigt bescherming van rijkswege van zowel deze woning nr. 8 als van de woningen Van Galemawei nr. 11, 13, 15 en 4. Dit woonhuis is qua exterieur -op de vergrote dakkapel na- origineel. Van de oorspronkelijke tuinaanleg is, op de grote bomen aan de voorzijde van de tuin na, weinig meer herkenbaar.

Omschrijving

Het woonhuis heeft een vierkante plattegrond; het is uit bruine baksteen opgetrokken en wordt gedekt door een afgeknot schilddak met zwarte geglazuurde Hollandse pannen. Op de vier hoeken een schoorsteen met borden met piron. Onderlangs de dakrand loopt een hoge omlopende kroonlijst. De plint aan de voorzijde, de stoep met twee treden en de dorpels zijn van natuursteen. De voorgevel, die op de hoeken is afgezet door ondiepe geblokte pilasters, is symmetrisch ingedeeld door een middenrisaliet met aan weerszijden twee T-vensters met gepleisterde geprofileerde omlijsting met kuif en glas-in-lood in het bovenlicht. In het eveneens door geblokte afgezette middenrisaliet bevindt zich een ondiep portaal waarin zich de dubbele houten voordeur met snijwerk en rijk versierde gietijzeren roosters bevindt. Hierboven een balkon op forse bewerkte consoles; balustrade van hout en gietijzer. De huidige houten dakkapel is van recente datum. In de westelijke zijgevel zitten drie T-vensters met geprofileerde omlijsting en kuif en een provisiekelderraam met rooster en getoogde strek. In de oostelijke zijgevel zitten een T-venster, de gevelsteen en een houten zijdeur met zijlicht en glas-in-lood in het middendeel, waarvoor een stoepje van drie hoge natuurstenen treden. De aangebouwde garage neemt links een deel van de achtergevel in beslag. Rechts ervan zitten een nieuw venster en twee originele T-vensters. Hieronder bevindt zich een houten deur met ruitvormig venster en een getoogde strek die via drie gemetselde treden naar de onderliggende kelder leidt. Naast deze deur zit nog een provisiekelderraam. Het aangebouwde KOETSHUIS (met praktijkruimte en keuken) wordt gedekt door een zadeldak met zwarte gegolfde pannen op een smalle daklijst en een dakkapel op het oostelijke dakschild. In de voorgevel zitten een houten inrijdeur en een klein rozetvenster; in de oostelijke zijgevel twee licht gebogen vensters met metalen roeden, een nieuw venster en een kleiner gebogen venster; in de achtergevel twee houten deuren, waarvan een met houten afdak en zijlicht, een nieuw rechthoekig venster en een klein rozet-venster in de top; in de westelijke zijgevel zit een houten deur.

De indeling van het INTERIEUR is grotendeels origineel. De brede gang met stucplafond deelt het pand van noord naar zuid in twee gelijke delen en geeft toegang tot de kamers links en rechts ervan. De trap naar de eerste verdieping is voorzien van een geprofileerde houten leuning met gietijzeren spijlen met siermotieven. In de twee grootste vierkante kamers aan de voorzijde en de achterkamer aan de westzijde zijn onder meer de originele balkenplafonds, de originele houten luiken, vensterbanken, deuren met profiel, kastenwanden en marmeren schoorsteenmantels nog aanwezig. Origineel in de keuken zijn het balkenplafond en de houten betimmering, met links en rechts de geprofileerde kastdeuren en in het midden de schoorsteenmantel. In de grote provisiekelder zijn onder meer de plafondbalken en de zuilen ter ondersteuning hiervan origineel. Op de bovenverdieping liggen de slaapkamers en de langwerpige zolder rondom het trapgat.

Waardering

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Het woonhuis van het rentenierstype met aangebouwd koetshuis, aan de Galemawei 8 te Mantgum, gebouwd in 1877 in Eclectische stijl, is van algemeen architectuurhistorisch en cultuurhistorisch belang:

- als bijzondere uitdrukking van een sociaal-culturele ontwikkeling;
- vanwege het evenwichtige en kwalitatief hoogwaardige oorspronkelijk ontwerp;
- vanwege de ornamentiek en het materiaalgebruik;
- als essentieel onderdeel van een groter geheel binnen het beschermd dorpsgezicht, dat cultuurhistorisch, architectuurhistorisch en stedenbouwkundig van nationaal belang is;
- vanwege de situering binnen het beschermd dorpsgezicht, verbonden met de ontwikkeling en uitbreiding van de streek en het dorp;
- voor het aanzien van de streek en het gehele dorp;
- vanwege de historisch-ruimtelijke relatie met de ontwikkeling van de structuur van het dorp;
- vanwege in grote mate aanwezige architectonische gaafheid van het exterieur en het interieur;
- in relatie tot de visuele en structurele gaafheid van het beschermd dorpsgezicht

Hoofdcategorie

Woningen en woningbouwcomplexen

Subcategorie

Woonhuis(K)

Functie

Woonhuis